

# Bediüzzaman mı hasta, İstanbul mu?



Sultan Abdulhamid'in zâtında iyi bir insan olduğuna, Üstad Bediüzzaman'ın tâbiriyle "şefkatli sultan" ve hatta "padişahlar arasında veli bir şahsiset" olduğuna bizler de kanaat getiriyoruz. Bu ciheti itibariyle ona karşı herhangi bir tenkidimiz, itirazımız söz konusu değil.

Ancak, onun takip ettiği siyaset tarzına ve hükümet icraatına karşı farklı bir tutum ve yaklaşım içindeyiz. Sultan Abdulhamid'i bu yönüyle tenkit etmekte yerden göğe haklıyız. Zira, ne onun, ne de bir başkasının hatırına istibdat siyasetini hoş göremeyiz, nazar-ı müsamaha ile bakamayız.

Haliyle, bu meselelere farklı bakanlar var, farklı düşünceleri seslendirenler var.

Öyle ki, Sultan Abdulhamid'in her yaptığını doğru, her türlü icraatını haklı gösterenlere bile rastlamak mümkün.

Biz ne bu gibi kimselerle, ne de müzmin Abdulhamid düşmanlarıyla aynı kulvarda olmayız, olamayız. Hakperestlik, eğriye eğri, doğruya doğru demeyi gerektirir.

Sultan Abdulhamid fanatiklerine şunları sormak lâzım: Beyler, siz o Padişahın mutlakiyet idaresini mi savunuyorsunuz? Onun her yaptığını doğru bulduğunuza göre, onun hürriyeti ve meşrûtiyeti lağvetmesini, Meclis'i kapatmasını, anayasayı rafa kaldırmasını ve çok partili sistemi devre dışı bırakmasını da mı doğru bulmaktasınız? Hem demokrasiyi, hem mutlakiyet rejimini aynı anda savunmak mümkün olmadığına göre, siz bunların hangisini tercih ediyorsunuz?

Buna benzer soruları çoğaltmak mümkün. Fakat, konuyu daha fazla uzatmadan, Üstad Bediüzzaman'ın 1907 yılı sonlarında İstanbul'a geliş safhasına ve geldikten sonra Sultan Abdulhamid'in istibdada dayalı mutlakiyet rejimiyle pençeleşme mâcerasına bir nebze olsun değinmek istiyoruz.

Bediüzzaman Hazretlerinin ilk İstanbul seyahatine dair Van valisi (aynı zamanda Bitlis valisi) Tahir Paşanın 16 Kasım 1907 tarihli bir mektubu olduğunu biliyoruz. Mektubun aslı Başbakanlık Arşiv Dairesine bağlı Yıldız Evrakları bölümünde olup, 1974'ten beri çeşitli mevkutelerde neşrediliyor.

Padişaha hitaben yazılan bu mektupta, birkaç hususun yanında Molla Said Efendinin aynı zamanda "mutac-ı tedâvi" olduğundan da bahsediliyor.

Aslında, meselenin bu tarafı sadece bir "zahirî sebep" teşkil ediyor. İstanbul seyahatinin hakikî sebepleri ise, daha başka olup, bunların da mutlaka bilinmesi gerekiyor. Aksi halde, ne Bediüzzaman'ın şahsiyetini tanımak, ne de onun dâvâsını anlamak mümkün olur.

Ne yazık ki, bazı kimseler Üstad Bediüzzaman'ın İstanbul'a geliş sebebini sadece bu mektuba ve özellikle de mektuptaki "tedâviye muhtaç" gerekçesine dayandırarak, asıl bilinmesi gereken hakikatleri—farkında olmadan—ters yüz etmeye çalışıyor.

Oysa, tarihî bir vesika niteliğinde olan bu mektubun yanı sıra, daha onlarca bilgi ve belge vardır ki, Bediüzzaman Hazretlerinin İstanbul seyahatinin farklı daha başka sebep ve gerekçelerinin olduğunu gösteriyor.

İşte bunlardan birkaçı:

1) Merhum Abdurrahman'ın imzasını taşıyan ilk Tarihçe-i Hayat isimli eserde, Padişah'a mektup yazan aynı Tahir Paşanın Bediüzzaman'a hitaben şu sözleri sarf ettiğini görmekteyiz: "Sen, Kürdistan ulemasını ilzam ediyorsun. Fakat, İstanbul'a gidip o denizdeki büyük balıklara meydan okuyamazsın."

2) Bu sözle bağlantılı olarak, İstanbul'a gelir gelmez, meydan okurcasına bütün ulemayı münâzarâya dâvet etmesi. Şekerci Han'daki bürosunun kapısına "Burada her müşkil halledilir. Her suâle cevap verilir" tabelâsını astırması.

3) Yine İstanbul'a gelir gelmez hükümete hitaben "Mâbeyn Kâtipliği"ne dilekçe vermesi; Şark'ta Dârüttâlîm ve Dârülfünûn yapılmasını istemesi.

4) Bediüzzaman, Sultan Abdulhamid'in hem "ihsân-ı şâhâne"sini reddediyor, hem de teklif edilen "sus payı" mânâsındaki maaşı. Bu restleşmelerin neticesinde, Bediüzzaman'ın Toptaşı Tımarhanesine gönderildiği, buradan çıktuktan sonra da, hürriyet ve meşrûtiyeti müdafaa, istibdadı ise tenkit etmesi sebebiyle tevkifhaneye sevk edildiği bilinen bir husustur.

5) Bediüzzaman'ın otobiyografisi gibi, Mutlâkiyet ve Meşrûtiyet yıllarına dair yazılarını ihtiva eden Münâzarât, İki Mekteb-i Musibetin Şehâdetnâmesi (DHÖ), Nutuk, Makalât ve Hutbe-i Şâmiye isimli eserleri meydandadır. Bu eserlerinin hiçbirinde, Sultan Abdulhamid dönemi siyasetini hoş gördüğünü veya bu siyasete muhalefet ettiğinden dolayı bir pişmanlık eserini duyduğunu kaydetmiyor. Aksine, o "zayıf istibdat" döneminde "hürriyetin divânelikle" yâdedildiğini, akla ve fikre husûmet edildiğini hayatının son yıllarında neşre yeniden hazırladığı eserlerinde açıkça ifade etmişlerdir. (Bkz: Adı geçen eserler.)

Bütün bu deliller gösteriyor ki, Üstad Bediüzzaman, sonraki devirlerde olduğu gibi Sultan II. Abdulhamid devrinde de mağdur edilmiş, haksız yere tımarhane ve tevkifhaneye gönderilmiş mazlûm bir şahsiyettir. Bu derece mağdur edilmiş bir mazlûm, niçin kalkıp ona işkence çektirenlerden özür dilesin ki?

Ha, sonradan yaşanan "beterin beteri durumlar"a bakılarak şunu söylemek mümkün: Meşrûtiyet ve Cumhuriyet devrinin yöneticileri, hiç şüphesiz Sultan Abdulhamid devrine rahmet okutacak zalimliklerde bulunmuşlardır. Ancak, bunlar, önceki zulmün hoş görülmesine veya ortadan kalkmasına sebep teşkil etmez.

Gelelim, nihayet asıl hastalık ve tedâviye muhtaçlık meselesine...

Aşağıda okuyacağınız ifadeler, asıl hasta olan Said Nursî değil, o dönem İstanbul siyaseti olduğunu açıkça gösteriyor.

Bediüzzaman Hazretleri, İstanbul'a gelmeden evvel ve geldikten sonra gördüğü manzara hakkındaki görüş ve kanaatini şu sözlerle ifade ediyor: "Evvel (1908'den evvel) Şark'ta fenalığın sebebi, Şark'ın uzvu hastalanmış zannediyordum. Vaktâ ki, hasta olan İstanbul'u gördüm, nabzını tuttum, teşrih ettim (açıp baktım). Anladım ki, kalbindeki hastalıktır, her tarafa sirayet eder. Tedâvisine çalıştım; bir divânelikle taltif edildim." (DHÖ, s. 87)

Tarih ve yaşanan hadiseler, Said Nursî'yi haklı çıkardı. Asıl hastalığın, merkezin kalbin olduğu ve buradan da taşraya sirayet ettiği, başta ordu kademeleri olmak üzere, siyaset ve bürokrasiyi de zehirleyerek bunları iş göremez hale getirdiği ve bu milletin üzerine kıyâmeti andıran belâ ve musibetleri celp ettiği, yaşanan pek acı vak'alarla öğrenmiş bulunuyoruz.

20.04.2009

